

ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ถอดบทเรียนของจีนในการแก้ไขปัญหาไวรัส “โควิด-19”

(ภาพจาก China Radio International (CRI) <http://big5.cri.cn>)

Focus ฉบับที่ 3/2563

จัดทำโดยฝ่ายวิชาการ

ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช)

1. สถานการณ์ภาพรวมในจีน

จีนเริ่มมีการตรวจพบผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) ที่เมืองอู่ฮั่น ภายหลังจากนั้นมีการแพร่ระบาดไปทั่วประเทศ ในช่วงเทศกาลตรุษจีนในปลายเดือนมกราคม ซึ่งนับเป็นวิกฤตการณ์ที่ทำลายต่อความมั่นคงแห่งชาติของจีน เพราะมีชาวจีนเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม จีนสามารถควบคุมการแพร่ระบาดโดยใช้เวลาประมาณ 2 เดือน ถึงแม้จะมีผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19จะมีจำนวนมาก แต่อัตราการเสียชีวิตในจีนค่อนข้างต่ำซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 2.1 ซึ่งต่ำกว่าโรคติดต่อหลายชนิดรวมไปถึงโรคอีโบลา (Ebola virus disease – EVD) โรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome – SARS) และโรคเมอร์ส (Middle East Respiratory Syndrome – MERS)

ตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 ภายหลังจากสิ้นสุดวันหยุดเทศกาลตรุษจีนที่ขยายเวลา เนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 พื้นที่ต่างๆของจีนก็ได้เริ่มต้นกลับมาทำงานในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญของห่วงโซ่อุตสาหกรรมของโลก อันเป็นการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงมีความเสี่ยงจากต่างประเทศ ปัจจุบันจีนได้ปรับนโยบายจากการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดภายในประเทศมาเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดจากต่างประเทศ

2. วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในการรับมือโควิด-19 ของจีน

1) ระบบการปกครองและบริหารประเทศ จีนมีระบบการปกครองที่แข็งแกร่งโดยพื้นฐานเพราะเป็นประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์อำนาจ โดยพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นพรรคการเมืองเดียวที่เป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองและการปกครองของประเทศ จากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 แสดงให้เห็นชัดเจนว่าคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีนและรัฐบาลทั้งในส่วนกลางและระดับท้องถิ่นมีเอกภาพและมีความชัดเจนในนโยบายแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสาธารณสุข เศรษฐกิจ และการต่างประเทศตามลำดับ

ขณะเดียวกัน กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army : PLA) ยังมีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหา โดยหน่วยแพทย์และพยาบาลจากสามเหล่าทัพจำนวนกว่า 4,000 นาย ได้เดินทางไปนครอู่ฮั่นเพื่อแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2563 ซึ่งกำลังพลเหล่านี้มีความสามารถด้านการรักษาโรกระบบทางเดินหายใจ และส่วนหนึ่งมีประสบการณ์ด้านการรักษาการระบาดของโรคซาร์สในปี พ.ศ.2546 และเคยเดินทางไปเซียร์ราลีโอน (Sierra Leone) และไลบีเรีย (Liberia) เพื่อแก้ไขปัญหาการระบาดของโรคอีโบลา

นอกจากนั้น ในกรณีที่มีผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย เช่น จำหน่ายหน้ากากอนามัยเกินราคา ผลิตหน้ากากอนามัยเถื่อน ไม่ใส่หน้ากากอนามัยในที่สาธารณะ ทางการเงินจะลงโทษสถานหนัก ด้วยการปรับเงินหรือเข้าควบคุมตัว เพื่อยับยั้งการแพร่ระบาดอย่างเด็ดขาด

ดังนั้น การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในจีนคือบททดสอบประสิทธิภาพของระบบการปกครองครั้งสำคัญของจีนนับตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี พ.ศ. 2492 เพราะจีนจะต้องระดมสรรพกำลังของพลังอำนาจชาติทุกมิติมาแก้ไขปัญหาคความมั่นคงมิติใหม่ อาจกล่าวได้ว่าเป็นสงครามรูปแบบใหม่ที่จีนต้องเอาชนะให้ได้ เพราะหากประสบความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาย่อมหมายถึงความล้มเหลวของระบบการปกครองของประเทศที่มีพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นศูนย์กลางในการบริหารที่มีประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เป็นผู้นำ ซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่าสามารถต่อสู้กับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) **ภาวะผู้นำ** ผู้นำจีนมีความเป็นผู้นำสูง โดยมีทั้งความชัดเจนและเด็ดขาดในการตัดสินใจทางนโยบาย มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม และการต่างประเทศตามลำดับ ขณะเดียวกัน ยังมีความพยายามและทุ่มเทในการแก้ไขปัญหามาให้ทันสถานการณ์ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานเต็มไปด้วยประสิทธิภาพ พิจารณาได้จากประธานาธิบดีสี จิ้นผิง และนายกรัฐมนตรีหลี่ เค่อเฉียง มีความพยายามและทุ่มเทในการแก้ไขปัญหาดังแต่การวางแผน การลงพื้นที่ควบคุมสั่งการด้วยตนเอง รวมถึงการให้กำลังใจเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน สร้างความเชื่อมั่นต่อทั้งชาวจีนและต่างประเทศ

3) **ความสามัคคีของคนในชาติ** คนจีนมีความเป็นชาตินิยมสูงและสามัคคี โดยให้ความร่วมมือกับรัฐบาลจีนในการแก้ไขปัญห เช่น การสวมใส่หน้ากาก การกักบริเวณตัวเอง การปฏิบัติตามกฎระเบียบที่รัฐบาลประกาศ ซึ่งจีนได้ประกาศปิดเมืองอุ๋ฮั่นมาตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม พ.ศ.2563 ส่งผลให้เกิดความไม่สะดวกต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตาม ประชาชนได้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาลงผลให้จีนสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้อย่างรวดเร็ว

4) **บทบาทสื่อมวลชน** บทบาทของสื่อมวลชนจีนมีความสำคัญและสามารถช่วยให้รัฐบาลและประชาชนชาวจีนมีความเข้าใจร่วมกันและสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาคการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำเสนอข่าวในด้านบวกต่อการสถานการณ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นร่วมกันในสังคมจีน ขณะเดียวกัน ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาคมระหว่างประเทศต่อการแก้ไขปัญหาคของรัฐบาลจีน นอกจากนี้ สื่อมวลชนจีนยังหลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวด้านลบต่อการแก้ไขปัญหาคของรัฐบาลซึ่งช่วยแก้ไขปัญหาคการแตกแยกทางความคิดของประชาชนจีนและส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลจีน

5) **การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม** การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 คือความท้าทายและโอกาสของจีนในการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาค โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารระบบ 5G เพื่อการวินิจฉัยผู้ป่วย ผสมผสานกับการใช้เทคโนโลยีสมองกลและหุ่นยนต์เพื่อตรวจสอบสถานการณ์จากระยะไกล รวมไปถึงการปฏิบัติการที่ลดความเสี่ยงของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ความสำเร็จนี้แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีของจีนมีขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในมิติใหม่

ขณะเดียวกัน ยังเป็นการส่งเสริมความพร้อมและแรงจูงใจในการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูงของจีนตามนโยบาย “Made in China 2025” ให้สำเร็จตามเป้าหมายต่อไป ขณะเดียวกัน ยังเป็นโอกาสสำคัญของจีนในการพัฒนาระบบสังคมและเศรษฐกิจไปสู่ความเป็นดิจิทัลมากขึ้น โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ดูแลและอำนวยความสะดวก เช่น การใช้แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซในการระบบการค้าออนไลน์เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส

6) ความร่วมมือกับต่างประเทศ รัฐบาลจีนได้เปิดเผยข้อมูลและข่าวสารการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะกับองค์การอนามัยโลก ซึ่งช่วยให้จีนสามารถจัดการแก้ไขปัญหาภายในประเทศได้ดีมากขึ้น ขณะเดียวกัน ยังเป็นประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดในต่างประเทศ โดย ดร.ทีโดรส อัดฮานอม กีบรีเยซุส (Dr.Tedros Adhanom Ghebreyesus) ผู้อำนวยการใหญ่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้เคยกล่าวแสดงความชื่นชมและเชื่อมั่นต่อจีนในการแก้ไขและควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งส่งผลดีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาในระดับนานาชาติตามมา

ขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนยังเปิดกว้างต่อการร่วมมือกับองค์กรเอกชนต่างชาติเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา เช่น นายบิล เกตส์ ประธานร่วมมูลนิธิบิลและเมลินดาเกตส์ (The Bill & Melinda Gates Foundation – BMGF) ที่ก่อนหน้านี้ได้ประกาศบริจาคเงินจำนวน 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2563 เพื่อสนับสนุนเงินในการป้องกันและควบคุมการระบาดของไวรัสโควิด-19 และจะบริจาคจำนวน 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ วิจัยและพัฒนาวัคซีนโรค วัคซีน และวิธีการวินิจฉัยโรค โดยจำนวนเงินส่วนหนึ่งจะสนับสนุนการทำงานของจีนความสำเร็จในด้านนี้แตกต่างจากการแก้ไขปัญหา SARs ในปี พ.ศ.2546 ที่จีนเคยปกปิดข้อมูลต่อต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการแก้ไขปัญหา การที่จีนให้ความสำคัญกับต่างประเทศมากขึ้นเพราะจีนมีความเชื่อมโยงกับต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในจีนจำนวนมาก ซึ่งเมืองอู่ฮั่นเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการศึกษาของจีนและมีชาวต่างประเทศเข้ามาศึกษาอยู่จำนวนมาก

นอกจากนั้น รัฐบาลจีนได้จัดตั้งหน่วยงานให้คำปรึกษาสำหรับบุคคล นักเรียน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจีน พร้อมทั้งให้ข้อมูลสภาพการแพร่ระบาดของไวรัสและความรู้ป้องกันโรคผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและเครือข่ายมือถืออย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในจีนได้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจและแนะนำข้อมูลที่สำคัญต่อนักศึกษาชาวต่างชาติที่มีอยู่จำนวนมากในจีน ซึ่งช่วยให้การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีความสัมพันธ์กับไทยนั้น ภายหลังจากเกิดการแพร่ระบาดของไวรัส รัฐบาลจีนได้ดูแลนักศึกษาและประชาชนไทยในจีน โดยอนุญาตให้ไทยส่งเครื่องบินไปรับคนไทยจำนวน 138 คน ที่อาศัยอยู่ในเมืองอู่ฮั่นเดินทางกลับไทย

3. บทวิเคราะห์ความท้าทายของจีน

การแก้ไขปัญหาไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาลจีนคือแบบอย่างความสำเร็จของการบริหารจัดการสถานการณ์ที่เป็นวิกฤตการณ์ของชาติ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จดังกล่าวยังเกิดขึ้นในระดับเบื้องต้น รัฐบาลจีนยังคงต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายต่อการบริหารสถานการณ์ดังกล่าวต่อเนื่อง ซึ่งมีประเด็นดังนี้

1) **ปัญหาเรื่องหนี้เสีย** การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของจีนต้องหยุดดำเนินการชั่วคราว แม้ว่ารัฐบาลจีนสามารถควบคุมสถานการณ์ได้แล้ว อย่างไรก็ตาม กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของจีนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ และธุรกิจบางส่วนต้องได้รับการฟื้นฟูจากความเสียหายทางเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะธุรกิจในกลุ่มขนาดกลางและขนาดเล็ก (Small and Medium Enterprises-SMEs) ขณะเดียวกัน สถานการณ์หนี้ครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงที่ประชาชนต้องหยุดการทำงานในช่วงที่ผ่านมาต้องได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งรัฐบาลจีนได้ตระหนักและพยายามแก้ไขปัญหา เช่น ความพยายามช่วย SMEs ประมาณ 76 เปอร์เซ็นต์ ในการฟื้นฟูธุรกิจ เปรียบเสมือน “การปล่อยน้ำเลี้ยงปลา” อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่อง ประเด็นเรื่องหนี้ในภาคธุรกิจและครัวเรือนจะยังคงท้าทายต่อจีนต่อไป ซึ่งรัฐบาลจะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดปัญหาจนส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ

นอกจากนั้น อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2563 พบว่าไตรมาสที่ 1/2563 ติดลบ 6.8 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ.2562 และดัชนีการผลิตภาคอุตสาหกรรมของจีนติดลบ 1.1 เปอร์เซ็นต์ ขณะที่ดัชนียอดค้าปลีกลดลงถึง 15.8 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับไตรมาสเดียวกันในปี พ.ศ. 2562 รวมถึงตัวเลขการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรที่ลดลง 16.1 เปอร์เซ็นต์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัจจัยที่ท้าทายต่อรัฐบาลจีนในปัจจุบัน

2) **การเปลี่ยนแปลงทางสังคม** สังคมจีนเป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่เพราะมีประชากรกว่า 1,400 ล้านคน ขณะเดียวกัน ยังมีการเชื่อมโยงกับชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลก ซึ่งที่ผ่านมาสังคมชาวจีนมีอิทธิพลสูงต่อพลวัตของสังคมโลก อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากสถานการณ์ไวรัสโควิด-9 ส่งผลให้สังคมจีนทั้งในแผ่นดินใหญ่และทั่วโลกได้รับผลกระทบ เช่น การอาศัยอยู่ร่วมกัน การเว้นระยะห่างทางสังคม การเดินทางและการติดต่อทางกายภาพ การให้ความสำคัญต่อสุขภาพมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้กำลังส่งผลต่อเนื่องในด้านเศรษฐกิจและการเมืองตามมา ประเด็นนี้จึงท้าทายต่อรัฐบาลจีนในการจัดการระบบสังคมใหม่ของจีน โดยเฉพาะ ภายหลังปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จบลง เช่น การใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงกับรูปแบบทางสังคมใหม่ของจีนให้เป็นประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติของจีน

4. บทสัมภาษณ์ของพลเอกสุรสิทธิ์ รัตนาทอง ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คำถาม: ท่านมีมุมมองต่อการถอดบทเรียนของจีนในการแก้ไขปัญหาไวรัส “โควิด 19” อย่างไร

คำตอบ: จีนสามารถสร้างความสำเร็จเพื่อบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ได้ดี โดยเฉพาะการเลือกใช้วิธีการจัดระดับความสำคัญของปัญหาในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีการปิดบางเมืองและผ่อนคลายบางเมือง ขณะเดียวกัน รัฐบาลกลางได้ให้อำนาจของรัฐบาลท้องถิ่นจัดการแก้ไขปัญหาและให้การสนับสนุนทางยุทธศาสตร์ในภาพรวมทั้งประเทศ นอกจากนี้ จีนให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของมนุษย์มาก่อนความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้อาจนำไปใช้กับประเทศอื่นไม่ได้เพราะมีขนาดพื้นที่ของประเทศและเศรษฐกิจที่แตกต่างจากจีน

5. โอกาสของไทยและอาเซียนท่ามกลางวิกฤตโควิด-19

1) การร่วมมือพัฒนาระบบการผลิตและกระจายสินค้า การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อระบบห่วงโซ่อุปทานสินค้าของโลก ดังนั้น จึงเป็น โอกาสที่ดีของไทยและจีนในการพัฒนาความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีผ่านกรอบอาเซียนในการช่วยเหลือแก้ไขวิกฤตในอุตสาหกรรมสำคัญ และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเฉพาะด้านผลิตผลทางการเกษตร การแพทย์ เครื่องมือ 5G และอินเทอร์เน็ตเชิงอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นรวดเร็วยิ่งขึ้น

2) การร่วมมือพัฒนางานวิจัยด้าน “ความมั่นคงใหม่” การกำเนิดและแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 แสดงให้เห็นถึงอันตรายของเชื้อโรคที่สามารถสร้างอันตรายต่อชีวิตของมนุษย์ ความเสียหายต่อระบบสังคมและเศรษฐกิจของโลกอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ผลกระทบดังกล่าวนี้มีสภาพไม่แตกต่างจากความเสียหายจากสงคราม ดังนั้น เชื้อโรคไวรัสโควิด 19 จึงถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของโลกและเป็นปัญหาภัยคุกคามใหม่ที่ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกัน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงเป็น โอกาสที่ดีของไทย จีน และอาเซียนในการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านความมั่นคงใหม่ทั้งในเชิงของทฤษฎีและเชิงนโยบาย เพื่อประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงของภูมิภาคและโลกในอนาคตต่อไป

ฐานข้อมูลอ้างอิง

- สัมภาษณ์พลเอกสุรสิทธิ์ รัตนาทอง ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2563

- ประชาชาติธุรกิจ. (2020). ข่าวต่างประเทศ. ค้นจาก <https://www.prachachat.net/>

- Xinhua News. (2020). China fights against novel coronavirus epidemic.

Retrieved from <http://www.xinhuanet.com/english/special/2020coronavirus/index.htm>

- People Daily. (2020). Fight Against Novel Coronavirus.

Retrieved from <http://en.people.cn/102775/415978/index.html>